

دو فصلنامه علمی تخصصی پژوهش در آموزش ابتدایی

سال دوم، شماره ۴، پاییز و زمستان ۱۳۹۹. صفحات: ۳۲-۴۳

تحلیل محتوای کتب نگارش فارسی دوره دوم ابتدایی از منظر پرداختن به مؤلفه‌های نگارش خلاق

زهرة حیدری نژاد^۱، زهرة احمدی پوراناری^{۲*}، عزت الله کلانتری خاندانی^۳

^۱ دانشجوی کارشناسی ارشد دانشگاه فرهنگیان کرمان، کرمان، ایران

^۲ استادیار گروه زبان و ادبیات دانشگاه فرهنگیان کرمان، کرمان، ایران (نویسنده مسئول)

^۳ دکتری زبان‌شناسی، گروه زبان و ادبیات دانشگاه فرهنگیان کرمان، کرمان، ایران

Email: ahmadypoor@yahoo.com

اطلاعات مقاله

دریافت: ۱۷ شهریورماه ۱۳۹۹

پذیرش: ۲۸ بهمن ماه ۱۳۹۹

واژگان کلیدی:

تحلیل محتوا، نگارش خلاق، دوره ابتدایی، کتب نگارش فارسی، انشا.

چکیده

نگارش را می‌توان به نگارش خلاق و نگارش ارتباطی تقسیم نمود. در نگارش ارتباطی یا بیانی، پیام با زبانی روشن و ساده و به دور از هرگونه پیچیدگی کلامی ارائه می‌شود، اما نگارش خلاق، خیال‌انگیز و سرشار از احساس و عاطفه است؛ از این رو، برجسته‌ترین متن‌های نگارش خلاق را می‌توان در شعر، داستان و قطعه ادبی جستجو کرد. آموزش نگارش خلاق از کتاب «نگارش فارسی» سال چهارم ابتدایی آغاز می‌شود و تا پایان سال دوازدهم ادامه دارد. در این پژوهش که از نوع کتابخانه‌ای است و به شیوه توصیفی-تحلیلی صورت پذیرفته، نگارش خلاق در کتب نگارش فارسی چهارم، پنجم و ششم ابتدایی مورد واکاوی قرار گرفت. بدین منظور ابتدا مؤلفه‌های نگارش خلاق شامل قالب‌های ادبی (داستان و قطعه ادبی)، تخیل در نوشتن، آرایه‌های ادبی، اشاره به اهمیت احساس و عاطفه از تمام درس‌ها و تمرین‌های کتاب نگارش استخراج شد و سپس مورد بررسی قرار گرفت تا روشن گردد مؤلفان کتاب‌های درسی ابتدایی، به کدام یک از مؤلفه‌های نگارش خلاق توجه داشته‌اند. یافته‌های پژوهش نشان داد که در کتاب‌های نگارش چهارم تا ششم به مؤلفه‌های خیال‌انگیزی و بازنویسی داستان، توجه بسیار شده‌است. این پژوهش همچنین نشان داد که آموزش آرایه‌های ادبی، از سال ششم ابتدایی شروع می‌شود که به نظر می‌رسد شروع آموزش آرایه تشبیه و جان بخشی از سال ششم قابل نقد باشد.

Journal of Research in Elementary Education

Volume ۲, Issue ۴, Fall and Winter ۲۰۲۰-۲۰۲۱, Pages: ۳۲-۴۳

Content Analysis of Second-Grade Writing Books from the Perspective of Creative Writing

Zohre Heidarinejad^۱, Zohre Ahmadipoor Anari^{۲*}, Ezzatollah Kalantari Khandani^۳

^۱ Master student of Persian Language Teaching, Kerman Farhangian University, Kerman, Iran..

^۲ Assistant Professor of Language and Literature, Kerman Farhangian University, Kerman, Iran. (Corresponding Author)

^۳ Instructor of Department of Language and Literature, Kerman Farhangian University, Kerman, Iran.

ARTICLE INFORMATION

Received: ۷ September ۲۰۲۰

Accepted: ۱۶ February ۲۰۲۱

Keywords:

Writing, Creative Writing, Elementary School, Writing Books.

ABSTRACT

It is classified into communicative and creative types. In communicative or expressing writing, the message is expressed in a clear and simple language without any verbal complexities while creative writing is rich of feeling and affection. Therefore, the most important format of creative writing is found in poetry, fiction, and literature texts. Writing creative instruction begins from grade four and continues up to grade ۱۲. The main purposes of this library research that is done in a descriptive-analytical method are to investigate the creative writing in books of four, five and six. For this purpose, first the components of creative writing including literary formats (story and literary piece), imagination in writing, figures of speech, pointing to the importance of feeling and emotion were extracted from all lessons and exercises of these books and then they were reviewed to be clarified the creative writing component(s) that the authors have been more noticed. The results showed that imaginative topics and story rewriting are the most important noticed components of writing. Moreover, the instruction of figures of speech especially similes and personification begins from grade six that seems their characteristics to be postponed to grade six.

مقدمه

زبان مهم‌ترین وسیله‌ای است که می‌تواند افراد جامعه را به هم پیوند دهد و یک واحد اجتماعی به وجود آورد. از طرفی زبان مهم‌ترین نهاد اجتماعی نیز محسوب می‌گردد، چرا که نقش مؤثری در بیان افکار و احساسات انسان‌ها بر عهده دارد. بر این اساس برنامه درسی زبان آموزی یا آموزش مهارت‌های زبانی در میان برنامه‌های آموزش ابتدایی، از اهمیت بسزایی برخوردار است؛ زیرا نه تنها در تعلیم و تثبیت روابط اجتماعی موثر است، بلکه یادگیری سایر مواد درسی را نیز تسهیل می‌کند و به آن عمق می‌بخشد؛ در واقع هدف از یادگیری زبان، کسب چهار مهارت زبانی است که عبارتند از: گوش دادن، صحبت کردن، خواندن و نوشتن. دو مهارت صحبت کردن و نوشتن «مهارت‌های تولیدی» و گوش دادن و خواندن «مهارت‌های ادراکی» یا دریافتی زبان خوانده می‌شوند (Zandi, 2017). هدف اساسی برنامه درسی زبان آموزی، توجه به تقویت و پرورش هر چهار مهارت است به طوری که دانش‌آموزان در گفت‌وگوها، شرکت و ارتباط برقرار کنند، افکار، احساسات و نظرهای خود را به دو صورت گفتار و نوشتار بیان کنند، نوشته‌ای را بخوانند، فکر به کار رفته در آن را بفهمند و تحلیل و ارزیابی کنند و از شنیدن و خواندن سخن آهنگین لذت ببرند.

در آموزش زبان، دستیابی به مهارت نگارش همان‌طور که اشاره شد مورد توجه قرار گرفته است، زیرا آموزش این مهارت، نه تنها تاثیر مستقیم بر درک مطالب درسی دارد، بلکه باعث می‌شود دانش‌آموزان در آینده، پاره‌ای از نیازهای اجتماعی خود را برطرف نمایند (Asgharpour Masoule & Qaragazi, 2014). این مهارت در اصطلاح ادبی به دو گونه تقسیم می‌شود: «۱. نگارش ارتباطی یا بیانی: نگارشی است که در آن واقعی بودن اطلاعات اهمیت دارد و هدف آن، رساندن پیام و گسترش اطلاعات است؛ مانند نوشته‌های علمی ۲- نگارش خلاق: نوعی نگارش است که هدف از آن بیان تصوّرات شخصی و نگارش، به عنوان یک فعالیت ادبی و هنری است و واقعی بودن اطلاعات در آن اهمیتی ندارد؛ مانند نگارش داستان، شعر و نثرهای ادبی» (Amiri, 2018, Khorasani & Farrokhnia).

نگارش خلاق، نگارشی است که در قالب آن زبان خلق می‌شود. مصداق بارز نگارش خلاق، داستان و شعر است. شفیعی کدکنی درباره شعر به عنوان یکی از مصداق نگارش خلاق می‌گوید: «هر تجربه شعری، حاصل عاطفه‌ای یا اندیشه‌ای یا خیالی است و بی خیال و نیروی آن، هیچ کدام از آن دو عنصر قبلی نمی‌تواند سازنده شعر به معنی واقعی کلمه باشد؛ یعنی اصولاً هنر وقتی جلوه می‌کند که خیال و بیان هنری در کار باشد» (shafiee kadhani, 2012). در نگارش خلاق یک متن خلاقانه تولید می‌شود و در عرصه هنر و ادبیات جای خود را پیدا می‌کند. افزون بر نقش تولیدی، نگارش خلاق در افزایش خلاقیت و تفکر انتقادی در دانش‌آموزان مؤثر است (EsmailSorkh, mentioned in HosseiniNejad, 2010). نگارش خلاق، دانش‌آموز را در موقعیت با هر دو سطح نگاه متأملانه و انتقادی قرار می‌دهد؛ به این ترتیب، به تأمل در دنیای پیرامون خود می‌پردازد و پس از آن، با ریختن اندیشه در ظرف واژگان و دقت دوباره در آن به تولیدی خلاقانه، منسجم و ساختارمند دست می‌یابد. صاحب‌نظران رشد تفکر خلاق را حاصل روندی انتقادی و تأملی دانسته‌اند (Erickson, H, Lin, 2015). با توجه به اهمیت نگارش خلاق در فرهنگ و ادب فارسی، پژوهندگان بر آن شدند تا جایگاه این نوع نگارش را در کتب نگارش دوره ابتدایی مورد بررسی قرار دهند.

نگارش خلاق، نگارشی خلاقانه و خیال‌انگیز است که در ادبیات جایگاه بالایی دارد. در واقع آثار ادبی مانند شعر و داستان و دیگر قالب‌های ادبی، نگارش خلاق هستند. نگارش خلاق بخش هنری نگارش است که به تولید آثار ادبی و هنری می‌پردازد. رمان، داستان کوتاه، قصه‌های کودکانه و حتی انشای تخیل‌آمیز دانش‌آموزان گونه‌ای نگارش خلاق است (hasanlu,

(۲۰۰۹) که به کمک تخیل، احساس، گزینش واژه‌های مناسب و با سبکی هنری، به نگارش درمی‌آید. اصولاً نگارش خلاق به خواننده خود اطلاعات نمی‌دهد، بلکه تفسیری از دنیا را ارائه می‌کند (Pawliczak, ۲۰۱۵). خلاقیت در نگارش، توانایی به وجود آوردن ایده‌های جدیدی است که غافلگیرکننده و در عین حال قابل فهم و ارزشمند باشد (Tak&Kandemir, ۴۱۴).

یکی از کتاب‌های درسی که از پایه اول در دوره ابتدایی تا پایه دوازدهم در دوره متوسطه دوم تدریس می‌شود کتاب «نگارش فارسی» است. هدف از طراحی و تدوین کتاب «نگارش فارسی»، این است که دانش‌آموزان ضمن آشنایی با شیوه‌های نوشتن، به تمرین نویسندگی پردازند (Heydari, ۵۱۱۵) و علاوه بر آن شیوه‌های نگارش خلاق نیز به دانش‌آموزان آموزش داده می‌شود. در دوره ابتدایی نیز دانش‌آموزان در تمامی پایه‌های تحصیلی شیوه‌ها و فنون «نگارش» را می‌آموزند و تمرین می‌کنند تا بتوانند مهارت «نوشتن» را فراگیرند. همه پایه‌های تحصیلی کتاب «نگارش فارسی» دارند که در آن بیشتر با انجام تکلیف‌ها و تمرین‌های کتاب، مهارت نوشتن را کسب می‌کنند.

مهم‌ترین هدف کتب نگارش، آموختن مهارت «نوشتن» است تا دانش‌آموزان بتوانند از آن برای نوشتن نامه، گزارش و هر نوشته‌ای که لازم باشد استفاده کنند. نگارش خلاق هم ادبیّت را به فراگیران می‌آموزد تا فراگیران بتوانند هنر سازه‌ها و عواملی را که باعث ادبی شدن یک متن می‌شود بیاموزند و ضمن آشنایی با نمونه‌های نگارش خلاق، خود نیز بتوانند در هر یک از قالب‌های خاطره ادبی، داستان، قطعه ادبی و دیگر قالب‌های ادبی طبع آزمایی کنند. در واقع نگارش خلاق، بخش لطیف و دلنشین نگارش است که اگر نباشد آموزش نگارش هم به گونه یک کارگاه هنری پیش نخواهد رفت.

برخی پژوهشگران معتقدند که مهارت نوشتن، تولید مکتوب جمله‌های درست در یک زبان و انتقال آنها از طریق واسطه دیداری (خط) است (Widowsen, ۶۹۹۶). این نگاه سنت‌گرایانه، نگارش را محصول متن می‌داند، نه فرایند ذهن. بر این اساس می‌توان متون را به دو دسته تقسیم کرد: در متون دسته نخست، پیام با زبانی روشن و ساده و به دور از هرگونه پیچیدگی کلامی ارائه می‌شود. در زمان خواندن چنین متونی اساساً متوجه «زبان» نمی‌شویم. توجه ما صرفاً به معنای نهایی پیام است و زبان بیش از ابزاری برای درک پیام نیست. متون علمی در این دسته جای می‌گیرند، اما در متون دسته دوم، پیام وابسته به شیوه بیان است. پیچیدگی و حتی رازهای زبانی امتیازی به حساب می‌آید، زیرا پیام چیزی جز این پیچیدگی نیست. در این متون، معنای نهایی یا وجود ندارد و یا در پشت تأویل‌های بی‌شمار پنهان می‌شود. در زمان خواندن این متون، زبان مورد توجه است، زنده است و ما را وادار می‌کند تا به آن بیندیشیم، گاه نامتعارف و دشوار است، حتی گاه این احساس را ایجاد می‌کند که زبان سدّ و مانعی برای درک معناست. اما به راستی در این متون زبان راه‌گشای طرح و درک معنای بی‌شمار است. در متون دسته نخست، خواننده تنها باید دانش تخصصی یا هوشی متعارف داشته باشد تا پیام را بفهمد، اما در متون دسته دوم، خواننده خود باید معنا را، از راه تأمل و دقت در پیچیدگی‌های زبان بیافریند (Ahmadi, ۲۰۱۱). گروه دیگر صاحب نظران همچون بیرن (۱۸۸۸) نوشتن را عمل شکل‌بخشی و ترکیب حروف و معنابخشی به آن می‌دانند. آنان معتقدند که نوشتن، فعالیتی عینی و شناختی است که در آن نویسنده از قواعد خاص متغیرهای زبانی، شامل محتوا، سازمان دهی، واژگان، کاربرد زبان و سازوکار متن برای بیان اندیشه خود استفاده می‌کند. این متخصصان به نگارش به عنوان یک فرایند (و نه صرفاً یک محصول) می‌نگرند و در مراحل آفرینش نوشته، به عناصر ابداع و خلاقیت و مرور، مخاطب، هدف و معیارهای وابسته با بافت می‌پردازند (Asgharpour and Qaragazi, ۲۰۱۴). متون دسته دوم همان نگارش خلاق است. به عبارت ساده‌تر در «نگارش خلاق» زبان ادبی و هنری می‌شود. در کتب نگارش دوره ابتدایی هر دو نوع نگارش آموزش داده می‌شود و برای هر دو نوع نگارش تمرین‌هایی برای دانش‌آموزان در نظر گرفته شده است؛ مثلاً یکی از تمرین‌های کتاب نگارش پایه چهارم این است «شعر باز باران را به صورت یک داستان

بنویسید» (AkbariSheldareh, ۲۰۱۷) سپس در ذیل این تمرین آمده است: «توجه: سعی کنید خودتان را به جای آن کودک ده ساله، قرار دهید. در بیان توصیف از احساس و عاطفه خود استفاده کنید.» (Ibid) در این تمرین قالب ادبی (داستان)، تأکید بر احساس و عاطفه، تخیل (خود را به جای آن کودک ده ساله قرار دهید) از مؤلفه‌های نگارش خلاق است. در این تحقیق، پژوهندگان جهت بررسی میزان توجه به نگارش خلاق به بررسی پیشینه موضوع پرداختند و به این نتیجه رسیدند که با توجه به اینکه کتب درسی نگارش تازه تألیف است، پژوهش‌های چندانی درباره کتاب نگارش فارسی انجام نشده است. در ادامه به برخی تحقیقات صورت گرفته در این زمینه اشاره می‌شود:

مختاری و کلباسی و رنجبر در پایان‌نامه‌ای با عنوان «تحلیل محتوای کتب نگارش فارسی دوره دوم ابتدایی با توجه به الگوی خلاقیت پلسک» (mokhtari&kalbasi& ranjbar, ۲۰۱۹) به این نتیجه رسیدند که در محتوای کتب نگارش فارسی دوره دوم ابتدایی به مؤلفه‌های سیزده گانه الگوی خلاقیت پلسک به صورت متوازن و متعادل توجه نشده است. همچنین Pawliczak در سال ۲۰۱۵ در تحقیقی با عنوان «نگارش خلاق به عنوان یک روش برای پیشرفت مهارت‌های نوشتاری دانش آموزان» تاثیر مثبت مهارت‌های نگارش خلاق بر مهارت‌های نوشتاری دانش آموزان را تایید کرده است. Tak&Kandemir نیز در سال ۲۰۱۴ در مقاله‌ای با عنوان «بررسی تأثیرات فعالیت‌های نگارش خلاق بر دستاورد دانش آموزان در نوشتن و نگرش آنها به زبان انگلیسی» به این نتیجه رسیدند که تمرین نگارش خلاق بر مهارت نوشتن دانش آموزان پایه هفتم تاثیر مثبت داشته است.

سعید و مهدی زاده و اسلام‌پناه همچنین در سال ۲۰۱۴ در پایان‌نامه‌ای با عنوان «نقش آموزش نگارش خلاق به روش (۵E) در کلاس درس انشا بر پرورش خلاقیت نوشتاری دانش آموزان» به بررسی و تعیین نقش آموزش نگارش خلاق به روش (۵E) در کلاس درس انشا بر پرورش خلاقیت نوشتاری دانش آموزان دختر پایه ششم پرداختند. نتیجه تحقیق حاکی از آن بود که نگارش خلاق تاثیر مثبتی بر خلاقیت نوشتاری دانش آموزان دارد. پیشینه تحقیق نشان می‌دهد که پژوهش‌های انجام شده اغلب پیرامون بررسی روش‌های موثر بر پیشرفت خلاقیت نوشتاری دانش آموزان بوده است. با توجه به بررسی‌های انجام شده، تا کنون درباره نگارش خلاق در کتب نگارش ابتدایی پژوهشی انجام نشده است. بررسی‌های انجام شده نشان داد با وجود اهمیت زبان و توجه به نگارش خلاق، متأسفانه در کشور ما کمتر به این مقوله پرداخته شده و تحقیقات و مطالعات اندکی در این زمینه موجود است، لذا محققان بر آن شدند که به تحلیل محتوای کتب نگارش فارسی دوره دوم ابتدایی از منظر پرداختن به مؤلفه‌های نگارش خلاق بپردازند تا به این سوال پاسخ دهند که تا چه میزان در طراحی و تدوین این کتاب درسی، به مؤلفه‌های آموزش خلاق توجه شده است؟

سوالات پژوهش

۱. در کتاب نگارش فارسی پایه چهارم به چه میزان به آموزش «نگارش خلاق» توجه شده است؟
۲. در کتاب نگارش فارسی پایه پنجم به چه میزان به آموزش «نگارش خلاق» توجه شده است؟
۳. در کتاب نگارش فارسی پایه ششم به چه میزان به آموزش «نگارش خلاق» توجه شده است؟
۴. آیا در کتب نگارش فارسی ویژگی‌های نگارش خلاق یعنی تخیل، استفاده از آرایه‌های ادبی و بیان احساس در متن خاطر نشان می‌شود؟

روش شناسی پژوهش

با توجه به هدف پژوهش حاضر که بررسی محتوای کتب فارسی دوره دوم ابتدایی بود، محققان از روش تحلیل محتوا استفاده نمودند. تحلیل محتوا از جمله روش های تحلیل کیفی است که به منظور طبقه بندی کلمات و واژه های موجود در متن انجام می شود. این طبقات به دلیل اهمیت کلمات در ایجاد نظریه شکل می گیرند. به عبارت دیگر تحلیل محتوا فرایند درک، تفسیر و مفهوم سازی معانی درونی داده های کیفی است. جامعه آماری مطالعه حاضر، کتب «نگارش فارسی» دوره دوم ابتدایی و «نگارش فارسی» چهارم، پنجم، ششم بود که به صورت تمام شمار، بررسی و تحلیل شدند. معیار بررسی کتاب های مزبور، مولفه های نگارش خلاق اعم از قالب ادبی (داستان، قطعه ادبی) متن تخیلی، موضوع خیال انگیز، آرایه ادبی و بیان احساس و عاطفه بود. این مولفه های شناسایی شده در جدولی شامل هشت مقوله تنظیم گردیده و در اختیار چند تن از متخصصان حوزه زبان و ادبیات فارسی قرار گرفت تا آن را از منظر سازه ها برای تحلیل ارزشیابی کنند. از طرف دیگر به منظور حصول اطمینان از پایایی تحلیل های به دست آمده، محققان کد گذاری واحدهای تحلیل را در اختیار دو پژوهشگر (پژوهشگری با تخصص علوم تربیتی و پژوهشگری با تخصص ادبیات فارسی) قرار دادند و درصد توافق آن ها را محاسبه نمودند که ۸۱ درصد برآورد گردید. در مرحله بعدی سعی شد که بین همه کد گذاری ها توافق حاصل آید، تعیین پایایی کد گذارها و محاسبه ضریب پایایی به این روش انجام شد: تعداد واحدهایی که در یک طبقه کد گذاری شده اند تقسیم بر مجموع کل تعداد واحدهای کد گذاری شده. از آنجا که در تحلیل محتوا، ملاک مطلق برای قضاوت درباره ضریب پایایی وجود ندارد، صاحب نظران ملاک ۶۰ درصد را پذیرفته اند. پایایی این پژوهش بر اساس فرمول فوق ۸۱ درصد به دست آمده است. در ضمن در این پژوهش بخش املا و واژه آموزی، هنر و سرگرمی، درک متن، نگارش، تصویر نویسی، بازنویسی داستان، موضوع خیال انگیز، اشاره به احساس و عاطفه، استفاده از کلمات مناسب و نوشتن قطعه ادبی مورد بررسی قرار گرفتند.

یافته های پژوهش

۱. در کتاب نگارش فارسی پایه چهارم به چه میزان به آموزش «نگارش خلاق» توجه شده است؟

در ابتدا باید ببینیم کدام یک از مؤلفه های نگارش خلاق در کتاب نگارش فارسی چهارم به کار گرفته شده است؟ جدول زیر نشان می دهد بازنویسی داستان، نوشتن داستان، قطعه ادبی و اشاره به تخیل در این کتاب دیده می شود؛ اما از آرایه های ادبی چون تشبیه سخن نرفته است، در حالی که آرایه تشبیه در انشا و نگارش خلاق بسیار سودمند و پر کاربرد است و کمتر انشای خلاقانه ای می توان پیدا کرد که در آن تشبیه به کار نرفته باشد؛ درباره تخیل نیز در کتاب نگارش چهارم نکته ای ذکر نشده است. همچنین به عناصر داستان چون شخصیت، زمان، مکان، فضاسازی اشاره ای نشده است.

جدول ۱. کاربرد مؤلفه های نگارش خلاق در کتاب نگارش فارسی چهارم ابتدایی

مؤلفه نگارش خلاق	بازنویسی داستان	نوشتن داستان	اشاره به عناصر داستان	قطعه ادبی	موضوع خیال انگیز	اشاره به احساس و عاطفه در نوشته	تاکید بر تخیل در نوشته	آرایه های ادبی
شماره صفحه	۸۲، ۳۰، ۲۴	۷۰	-	۷۶	۱۰۳، ۷۶	۷۶، ۴۸	-	-
جمع	۳	۱	-	۱	۲	۲	-	-
درصد	۱۷/۶۴	۵/۸	۰	۵/۸	۱۱/۷۶	۱۱/۷۶	۰	۰

اطلاعات به دست آمده از جدول فوق نشان می‌دهد:

الف. در این کتاب، آموزش نگارش خلاق مد نظر مولفان کتاب بوده است؛ چرا که نویسندگان کتاب توجه کافی به قالب داستان داشته‌اند؛ درج داستان در کتاب نگارش (۵/۸) و فضا سازی و تکلیف داستان‌نویسی (۱۷/۶۴)، از نشانه‌های آن است. نویسندگان کتاب نگارش، ویژگی‌های نگارش خلاق از جمله: موضوع تخیلی (۱۱/۷۶) درصد) و بیان احساس و عاطفه (۱۱/۷۵) را در تکالیف دانش‌آموزی گنجانده‌اند.

ب. در کتاب نگارش چهارم، نامی از قالب «قطعه ادبی» برده نشده است، اما دانش‌آموزان در انجام تکلیف باید قطعه ادبی بنویسند. برای مثال در تمرینی از دانش‌آموز خواسته می‌شود از زبان جوجه‌های لانه پرنده، خیال‌پردازی کند که خیال‌پردازی عنصر اصلی قطعه ادبی است و از سوی دیگر دانش‌آموز با نوشتن متن از زبان جوجه‌های پرنده، احساس خود را آشکار می‌سازد. وقتی جوجه‌های پرنده با هم گفت‌وگو می‌کنند، به طور غیرمستقیم صنعت تشخیص آموزش داده می‌شود. اطلاعات جمع‌آوری شده نشان می‌دهد که در کتاب مورد بررسی (۵/۸) درصد از مطالب به این بخش اختصاص داده شده است.

جدول ۲. موضوعات خیال‌انگیز کتاب نگارش فارسی پایه چهارم ابتدایی

موضوعات خیال‌انگیز در کتاب نگارش فارسی چهارم

- ۱ به تصویر صفحه ۶۹ فارسی خوانداری با دقت نگاه کنید. از زبان جوجه‌های لانه پرنده، متنی در سه بند بنویسید.
- ۲ یکی از موضوع‌های زیر را انتخاب کنید و آن را در دو صفحه یا چند بند بنویسید.
 - اگر اشیا می‌توانستند با من حرف بزنند.
 - چنین روزی در صد سال آینده
 - اگر ویروس کشی در دلم داشتم
 - با یکی از دانشمندان به صورت خیالی گفت‌وگو کنید
 - دوست دارید چه چیزی را اختراع کنید؟

جدول شماره ۲ نشان می‌دهد که در کتاب نگارش فارسی پایه چهارم فقط در دو درس از موضوع خیال‌انگیز استفاده شده است.

۲. در کتاب نگارش فارسی پایه پنجم به چه میزان به آموزش «نگارش خلاق» توجه شده است؟

در جدول زیر مؤلفه‌های نگارش خلاق در کتاب نگارش فارسی پنجم نشان داده است:

جدول ۳. کاربرد مؤلفه‌های نگارش خلاق در کتاب نگارش فارسی پنجم ابتدایی

مؤلفه نگارش خلاق	بازنویسی داستان	نوشتن داستان	اشاره به عناصر داستان	قطعه ادبی	موضوع خیال‌انگیز	اشاره به احساس و عاطفه در نوشته	تاکید بر تخیل در نوشته	آرایه‌های ادبی
شماره صفحه	۳۰، ۲۶، ۷۹	-	۱۴، ۱۵، ۳۰، ۸۹	۷۳، ۲۱	۱۱، ۳۷، ۷۱	ص ۳۷	۷۱	-
	۸۹، ۱۵، ۶۱		۷۸، ۶۱				۷۹، ۸۹	
جمع	۶	-	۶	۲	۱۱	۱	۳	-
درصد	۳۵/۲۹	۰	۳۵/۲۹	۱۱/۷۶	۶۴/۷۰	۵/۸۸	۱۷/۶۴	۰

بررسی کتاب نگارش فارسی پنجم ابتدایی نشان می‌دهد که:

الف. در این کتاب، آموزش نگارش خلاق مد نظر نویسندگان کتب درسی بوده است؛ چرا که به دو قالب مربوط به نگارش خلاق «داستان» (۳۵/۲۹ درصد) و «قطعه ادبی» (۱۱/۷۶ درصد) توجه بیشتری شده است. نمونه‌ای از این تکالیف به این صورت بود که: «یکی از متن‌های ناتمام زیر را انتخاب کنید و نوشته را ادامه دهید»، در چنین تکالیفی از دانش آموز خواسته شده متن انتخاب شده را به دقت بخواند. درباره آن فکر کند تا در فضای نوشته، قرار بگیرد و با بهره‌گیری از تخیل، متن را کامل کند.

ب. به داشتن احساس و عاطفه (۵/۸۸) و بازنویسی متن (۳۳/۲۹) به صورت ضمنی در این کتاب تأکید شده است؛ برای مثال در تمرینی این چنین آمده است: «تجربه شنیدن کدام یک از صداهای زیر را دارید؟ احساس خود را از شنیدن آن بنویسید». در چنین تمرین‌هایی از دانش آموز خواسته شده نوع احساس خود (شادی، اندوه، خشم و ...) را مشخص کند و علت به وجود آمدن آن حس را بنویسید. در تمرینی به صورت ضمنی به مناظره اشاره شده است: «از بین موضوع‌های زیر، یکی را به دلخواه انتخاب کنید و یک گفت‌وگوی کوتاه دو نفره درباره آن بنویسید». در تمرین دیگری به صورت نمادین به «بازنویسی» پرداخته شده است، همچنین داستان‌ها و حکایت‌هایی برای دانش آموزان مشخص شده است که آنها باید «شخصیت» و «زمان و مکان» و «رویدادها» را در آن پیدا کنند.

ج. با توجه به داده‌های به دست آمده می‌توان نتیجه گرفت در کتاب نگارش پنجم ابتدایی، نویسندگان کتاب توجه کافی به ایجاد تفکر خلاق در دانش آموزان داشته‌اند؛ درج داستان در کتاب نگارش، تأکید بر فضا سازی و تکلیف داستان‌نویسی و توجه به موضوع‌های خیال انگیز از نشانه‌های آن است. به عنوان مثال از دانش آموزان خواسته شده که در خیال خود به صدای آبشار گوش دهند و درباره آن بنویسند؛ به احتمال زیاد دانش آموز با تجسم صدای آبشار از احساس و عاطفه خود می‌نویسد و بیان احساس یکی از مؤلفه‌های نگارش خلاق است.

جدول ۴. موضوعات خیال انگیز کتاب نگارش فارسی پایه پنجم ابتدایی

موضوعات خیال انگیز در کتاب نگارش فارسی پنجم

۱	یکی از صداهای زیر را در ذهنتان مجسم کنید و درباره آن یک بند بنویسید. صدای آبشار صدای به هم خوردن برگ‌ها صدای زنبور
۲	تجربه شنیدن کدام یک از صداهای زیر را دارید؟ احساس خود را از شنیدن آن بنویسید. صدای وزش باد پاییزی صدای مادر بزرگ صدای سرود ملی صدای زنگ آخر مدرسه صدایی که قبلاً شنیده اید و آن را دوست دارید.
۳	یکی از متن‌های ناتمام زیر را انتخاب کنید و نوشته را ادامه دهید. -با خود گفتم: اگر دست باد، گیسوی درختان را شانه بزند و آنها را پریشان کند، آنگاه ... -با قامتی بلند و کشیده سوار بر اسب از جاده خاکی میان درختان می‌گذشت....

....-

۳. در کتاب نگارش فارسی پایه ششم به چه میزان به آموزش «نگارش خلاق» توجه شده است؟

جدول زیر مؤلفه‌های نگارش خلاق در نگارش فارسی ششم را نشان می‌دهد:

جدول ۵. کاربرد مؤلفه‌های نگارش خلاق در کتاب نگارش فارسی ششم ابتدایی

مؤلفه نگارش خلاق	بازنویسی داستان	نوشتن داستان	اشاره به عناصر داستان	قطعه ادبی	موضوع خیال انگیز	اشاره به داشتن احساس و عاطفه	تاکید بر تخیل در نوشته	آرایه ادبی
شماره صفحه	۷۸، ۸۵، ۸۸، ۲	۲۷، ۸۴	-	۸۸	۲۷، ۳۲، ۷۷، ۵	-	-	-
	۲، ۸۴	۶۲، ۹		۷۷، ۵۹	۴، ۵۹، ۸۸، ۳۸	۳۲، ۱۳		۶۲، ۳۹، ۴۵، ۳۰، ۳۱، ۲۸
		۲۳		۷۷، ۴۷، ۴۶	۲۶، ۲۳، ۱۰	۳۷		۸۴، ۷۶، ۷۷، ۸۳، ۶۹
				۳۸، ۳۲، ۲۶	۸۴، ۱۴، ۷۱			۶۱، ۸۵
جمع	۵	۵	۰	۹	۱۶	۳	۰	۱۴
درصد	۲۹/۴۱	۲۹/۴۱	۰	۵۲/۹۴	۹۴/۱۱	۱۷/۶۴	۰	۸۲/۳۵

داده‌های به دست آمده در جدول فوق نشان می‌دهد:

الف. در کتاب نگارش ششم دبستان، نیز از بازنویسی داستان (۲۹/۴۱) و قطعه‌نویسی (۵۲/۹۴) و موضوعات خیال‌انگیز برای نوشتن (۹۴/۱۱) استفاده شده است، مخصوصاً موضوعات خیال‌انگیز نسبت به پایه چهارم (۱۱/۷۶) و پایه پنجم (۶۴/۷۰) بسیار بیشتر شده است، اما مهم‌ترین تفاوتی که در آموزش نگارش خلاق در این کتاب دیده می‌شود این است که در کتاب نگارش ششم دبستان، آرایه‌های ادبی (۸۲/۳۵ درصد) نیز آموزش داده شده است.

ب. با توجه به داده‌های به دست آمده می‌توان نتیجه گرفت در کتاب نگارش پایه ششم ابتدایی، نویسندگان کتاب توجه کافی به مؤلفه‌های تفکر خلاق داشته‌اند؛ درج داستان (۲۹/۴۱)، قطعه‌نویسی (۵۲/۹۴)، آرایه‌های ادبی (۸۲/۳۵ درصد) موضوعات خیال‌انگیز برای نوشتن (۹۴/۱۱) از نشانه‌های آن است.

جدول ۶. نگارش خلاق در کتاب چهارم، پنجم و ششم ابتدایی

مؤلفه نگارش خلاق	بازنویسی داستان	نوشتن داستان	اشاره به عناصر داستان	قطعه ادبی	موضوع خیال انگیز	اشاره به داشتن احساس و عاطفه	تاکید بر تخیل در نوشته	آرایه ادبی
فارسی پایه چهارم	۳	۱	-	۱	۲	۲	-	-
فارسی پایه پنجم	۶	-	۶	۲	۱۱	۱	۳	-
فارسی پایه ششم	۵	۵	-	۹	۱۶	۳	-	۱۴
جمع	۱۴	۶	۶	۱۲	۲۹	۶	۳	۱۴
میانگین	۴/۶	۲	۲	۴	۹/۶	۲	۱	۴/۶

در نگارش فارسی پایه ششم، موضوعات تخیلی بیشتر شده است. در جدول زیر موضوعات خیال‌انگیز در این کتاب ذکر شده است:

جدول ۷. موضوعات خیال‌انگیز در کتاب نگارش فارسی پایه ششم ابتدایی

موضوعات خیال‌انگیز

۱	بهار و زیبایی‌های آن را با کلامی زیبا توصیف کنید.
۲	بعد از یک میهمانی ظرف‌ها در آشپزخانه درباره آداب غذا خوردن مهمان‌ها در حال صحبت بودند. گفت‌وگوی آنها را در دو بند بنویسید
۳	چشمان خود را ببندید و حس خود را درباره صداهایی که می‌شنوید بنویسید.
۴	متن زیر را تا سه سطر ادامه دهید. اگر به جای دوستان دهخدا بودم.
۵	چه ارتباطی بین کتاب و درخت وجود دارد؟ چند نوع از این ارتباط‌ها را بنویسید
۶	در اتاق نشسته بودم و به کتاب‌های کتابخانه نگاه می‌کردم. ناگهان چشمم به کتاب ...
۷	داستان زیر را تا سه سطر ادامه دهید.
۸	از کوه بالا رفت. شقایق‌های وحشی در دسترس نبودند. با احتیاط جلو رفت و دسته‌ای از شقایق‌های سرخ را چید. کوله‌بارش سنگین بود. به سختی از کوه پایین آمد، کف پوتینش سوراخ شده بود. کم‌کم هوا داشت تاریک می‌شد که به سنگرها نزدیک شد. به سمت سنگر خودشان حرکت کرد. صدایی ملکوتی را شنید که روحش را به پرواز درآورد. با خوشحالی پرده‌ی سنگر را کنار زد؛ ولی ناگهان ...
۹	داستان زیر را تا یک بند ادامه دهید: «امروز شاخه دیگری از درخت توت شکست و بر زمین افتاد. درخت توت آهی کشید و به درخت بید در آن سوی باغ که کودک‌کان، کاری به کارش نداشتند، خیره شد
۱۰	داستان کوتاهی از زبان خط فارسی بنویسید.
۱۱	از پنجره کلاس به بیرون نگاه کنید و آنچه را می‌بینید در یک بند بنویسید.
۱۲	متن زیر را تا یک بند ادامه دهید. وطنم را دوست دارم وطن خود را در دو بند توصیف کنید
۱۳	موضوعات خیال‌انگیز تصویر زیر را در یک بند توصیف کنید. از جان بخشی برای زیباتر شدن توصیف خود استفاده کنید.
۱۴	خاطره اولین روز مدرسه و پیدا کردن اولین دوست خود را در دو بند بنویسید.
۱۵	تصور کنید در یک باغ پرگل ایستاده‌اید و چهچه بلبل هم به گوش می‌رسد. گفت‌وگوی خیالی میان بلبل و گل را در یک بند بنویسید.
۱۶	سرنوشت درختی را که امروز تبدیل به میز و نیمکت شده، از زبان خودش در پنج سطر بنویسید.

۴. آیا در کتب نگارش فارسی ویژگی‌های نگارش خلاق یعنی تخیل، استفاده از آرایه‌های ادبی و بیان احساس در متن خاطر نشان می‌شود؟

بررسی‌های انجام شده نشان داد در کتاب نگارش فارسی ششم به چهار آرایه ادبی اشاره شده است: کنایه، مبالغه، تشبیه و جان‌بخشی.

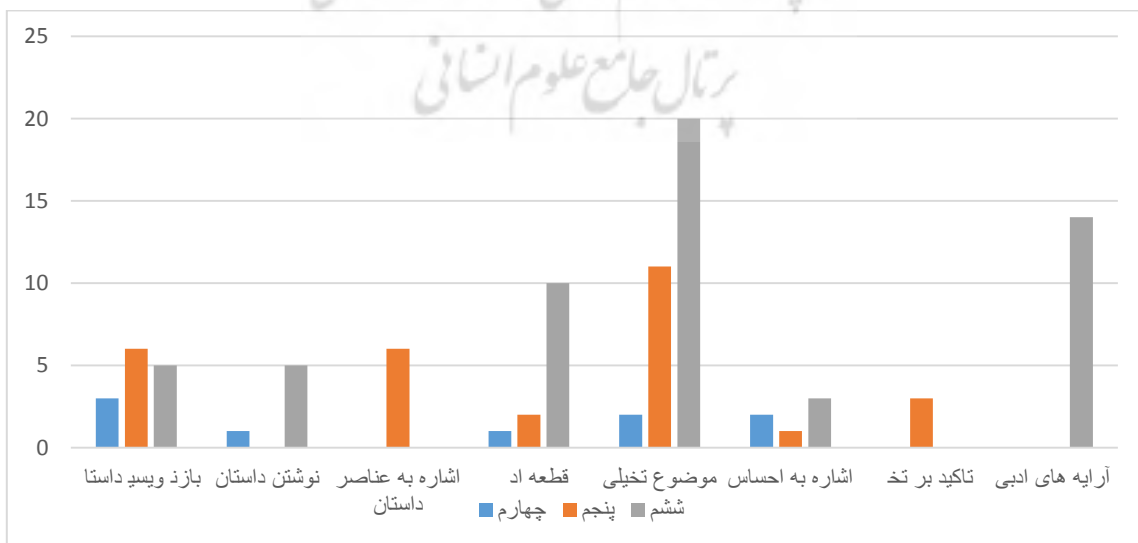
الف. مبالغه: در اصطلاح بدیع، مبالغه، بزرگ‌نمایی یا خردنمایی اشیا و معانی در نوشته و شعرست؛ یعنی باز نمود دگرگونه مفاهیم و موضوعات سخن، به صورتی که معانی خرد را بزرگ گرداند و معانی بزرگ را خرد بنماید تا تأثیر سخن را قوی‌تر کند. (Mohabati: ۲۰۰۱). در کتاب نگارش فارسی ششم در یک تمرین از دانش‌آموزان خواسته شده که یک نمونه مبالغه که در صحبت به کار می‌برند بنویسند و نیز در تمرین دیگری گفته شده «یک نمونه مبالغه از متن درس ذکر کنید و آن را توضیح دهید.»

ب. کنایه: کنایه در لغت به معنی پوشیده سخن گفتن و در اصطلاح سخنی است که دارای دو معنی نزدیک و دور باشد، به طوری که این دو معنی، ملازم یکدیگر باشند. در کنایه به جای بیان مستقیم یک معنی، ملازم یا یکی از ملازم‌های آن را می‌آوریم مانند: «دسته گل به آب دادن» که کنایه از انجام کار خطاست یا «کلاه کسی پشم نداشتن» که کنایه از نداشتن قدرت و توانایی لازم است (Rastegar Fasae: ۲۰۰۱). در این کتاب از کنایه در قسمت تمرین‌ها استفاده شده است: «معنای دور و نزدیک کنایه زیر را بنویسید.»

ج. تشبیه: تشبیه مانند کردن چیزی به چیز دیگر را تشبیه می‌گویند. تشبیه در نگارش خلاق فراوان دیده می‌شود. تشبیه دارای چهار رکن است: مشبه، مشبه‌به، ادات تشبیه، وجه شبه. ذکر مشبه و مشبه‌به الزامی است اما ادات تشبیه و وجه شبه ممکن است از تشبیه حذف شود (Shamisa: ۲۱۱۳). در کتاب نگارش ششم، تشبیه تعریف شده است: «تشبیه آن است که کسی یا چیزی را به کسی یا چیزی دیگر مانند کنند». در تمرینی از دانش‌آموزان خواسته شده «کلمه‌های زیر را به چیزهای مناسب تشبیه کنید و در جمله‌ای به کار ببرید.» (ibid)

د. -جان‌بخشی: از آرایه‌های جان‌بخشی در تمرین کتاب نگارش فارسی پنجم سخن رفته است: «با استفاده از جان‌بخشی، برای هر یک از کلمه‌های زیر یک جمله بنویسید.»

با توجه به آنچه نقل شد از مولفه «آرایه‌های ادبی» در کتاب نگارش ششم به «تشبیه»، «جان‌بخشی»، «مبالغه» و «کنایه» اشاره شده است؛ اما به اندازه کافی از این آرایه‌های ادبی برای آموزش نگارش خلاق بهره برداری نشده است و در تمرین کتاب نیز تکالیف تأثیرگذاری برای آرایه‌های ادبی مشخص نشده است؛ چنان‌که به جای آنکه از دانش‌آموز خواسته شود انشایی بنویسد و در آن کنایه و مبالغه به کار برد فقط خواسته شده معنای دور و نزدیک یک کنایه را بنویسد و یا یک مبالغه پیدا کند.

نمودار بالا نشان می‌دهد که:

پرکاربردترین شیوه آموزش نگارش خلاق در کتب نگارش فارسی چهارم و پنجم و ششم موضوعات تخیلی است که دانش‌آموزان باید با آن موضوعات، تمرین نگارش کنند. البته موضوعات تخیلی در پایه ششم بیشتر است. داستان یکی از قالب‌های نگارش خلاق است که در کتب نگارش فارسی با سه گونه تمرین آموزش داده شده‌اند: بازنویسی، نوشتن داستان و تاکید بر عناصر داستان. از این سه شیوه «بازنویسی» به سبب سهولت کاربرد بیشتری یافته است. به دو ویژگی «تخیل» و «احساس» نیز در کتاب نگارش اشاره شده است. آموزش آرایه‌های ادبی «کنایه»، «مبالغه»، «تشبیه» و «جان‌بخشی» نیز در نگارش ششم دیده می‌شود. با توجه به اینکه آرایه جان‌بخشی در نوشتن متن تخیلی نقش اساسی دارد به نظر می‌رسد بهتر بود این آرایه در کتاب نگارش چهارم و پنجم نیز مد نظر قرار می‌گرفت.

بحث و نتیجه‌گیری

مهارت نوشتن یا نگارش از مهم‌ترین مهارت‌هایی است که دانش‌آموزان در تمام پایه‌های تحصیلی آن را کسب می‌کنند. نگارش به دو نوع تقسیم می‌شود: نوع اول نگارش بیانی یا ارتباطی است که هدف نویسنده آن انتقال پیام و خبر است. نوع دیگر نگارش خلاق است که هدف آن فقط انتقال اطلاعات نیست، بلکه تاثیر هنری و زیبایی شناختی و احساسی نیز از اهداف این نوع نگارش است. نگارش خلاق با عناصری چون تخیل و احساس و در قالب‌هایی چون داستان و قطعه ادبی ارائه می‌شود. نگارش خلاق در کنار نگارش بیانی در کتب نگارش فارسی پایه چهارم ابتدایی تا پایه دوازدهم آموزش داده می‌شود. ضرورت آموزش نگارش خلاق برای دانش‌آموزان آن است که سبب تولید متن‌های هنری می‌شود و ضمناً خلاقیت دانش‌آموزان را می‌افزاید. با توجه به اهمیت نگارش خلاق، نگارندگان در این تحقیق به بررسی جایگاه نگارش خلاق در کتب نگارش فارسی چهارم و پنجم و ششم پرداختند تا روشن سازند کدام یک از قالب‌های نگارش خلاق و کدام یک از ویژگی‌های نگارش خلاق در این کتب مد نظر مولفان کتب درسی بوده و در این کتب بدان پرداخته شده است.

بررسی کتاب نگارش فارسی چهارم، پنجم و ششم دبستان نشان داد که قالب‌های داستان و قطعه ادبی در هر سه پایه مورد توجه بوده است. برای آموزش نوشتن داستان، در هر سه پایه، از تمرین‌های کافی برای بازنویسی داستان و حکایت استفاده شده است، اما تمرین برای نوشتن داستان در کتاب نگارش پایه ششم (۵ مورد) وجود دارد. آموزش عناصر داستان از جمله: شخصیت و زمان و مکان نیز در کتاب نگارش فارسی پنجم آمده است. قالب قطعه ادبی نیز در نگارش فارسی هر سه پایه با ارائه تمرین نوشتن آموزش داده شده است. مهم‌ترین جلوه‌های نگارش خلاق در کتب نگارش در موضوعات تخیلی و خیال‌انگیز دیده می‌شود که در هر سه پایه به‌ویژه در نگارش ششم به‌وفور دیده می‌شود. دو ویژگی داشتن «احساس» و «تخیل» نیز به‌ندرت مورد توجه قرار گرفته است. بررسی کتب نگارش چهارم و پنجم و ششم نشان می‌دهد که مؤلفان کتب درسی آموزش نگارش خلاق را جدی گرفته‌اند و به تمامی مؤلفه‌های نگارش خلاق توجه داشته‌اند.

چنان‌که در نمودار دیده شد آرایه‌های ادبی فقط در کتاب نگارش ششم دیده می‌شود. آرایه‌های ادبی که در کتاب نگارش فارسی ششم آموزش داده شده، عبارت است از: تشبیه، جان‌بخشی، کنایه، مبالغه. آموزش «جان‌بخشی» در نگارش خلاق بسیار سودمند است؛ زیرا اساس جان‌بخشی، بر تخیل استوار است که از مهم‌ترین ویژگی‌های نگارش خلاق است. کاربرد آرایه‌جان-بخشی در نگارش خلاق آن قدر زیاد است که کمتر قصه کودکانه‌ای پیدا می‌شود که در آن جان‌بخشی به کار نرفته باشد. کودکان در سال‌های اول و دوم و سوم دبستان هم قادر خواهند بود که به کمک جان‌بخشی حرف‌های خیال‌انگیزی بزنند. با

توجه به اهمیت آرایه‌های جان‌بخشی در نگارش خلاق و سهولت آموزش آن و لذت‌بخش بودن استفاده از این آرایه پیشنهاد می‌شود این آرایه از سال چهارم ابتدایی آموزش داده شود. قابل ذکر است که تا کنون پژوهشی با این هدف در جهت بررسی کتب درسی صورت نگرفته است، لذا امکان مقایسه نتایج تحقیق برای پژوهشگران وجود نداشت.

References

- Ahmadi, B. (۲۱۱۱). Text structure and interpretation, Edition ۱۳, Tehran: *Markaz*. (in Persian)
- Amiri khurasani, A. Farrokhiya, M. (۱۸۸۸). Basics of writing and research, kerman :*bahonar university press*. [in Persian]
- Anoosheh, H. (۱۷۷۷). Persian literary dictionary, second edition, Tehran: *Printing and Publishing Organization of the Ministry of Culture and Islamic Guidance*. (in Persian)
- Asgharpour Masouleh, Mehrdad and Qaragazi, Mehri. (۱۱۴). Persian writing training: harms and solutions, *the first Persian language conference*.
- Ashoory, D. (۲۶۶۶). Poetry and Thought, Eighth Edition, Tehran: *Markaz*. [in Persian]
- Byrne, D. (۱۸۸۸). Teaching Writing Skill. (new ed) . NY: *Longman*.
- Erickson, H, Lin. (۵۱۱۵). curriculum and concept -based teaching, translation of Ali Nuri and Ali Abdi, Tehran: *Madrese*. [in Persian]
- Fazeli, M. NasreEsfahani, R. (۹۱۱۹). Study of the principles and criteria of rewriting in childrens literature, *Childrens literature Studies*, No. ۱ (۱۹), pp ۱۹۹-۱۲۲.
- Hasanlu, J. (۹۹۹۹). Writing creativity and art, Tehran: *Chapar*. [in Persian]
- Modarresi, F. (۲۱۱۱). Descriptive Culture of Literary Criticism and Theories, Tehran: *Institute of Humanities and Cultural Studies*. [in Persian]
- Mohabati, M. (۲۱۱۱). new figures of speech, Tehran: *Sokhan*. [in Persian]
- Pawliczac, J. (۵۱۱۵). Creative Writing as a Best Way to Improve Writing Skills of Students Sino-*Us English Teaching*, Vol. ۱۲, No. ۵, PP ۳۷۷-۳۲۲.
- Rahimi Nezhad, V. (۸۱۱۸). Creative Writing, Tehran: *Avaye Noor*. [in Persian]
- RastegarFasaee, M. (۱۱۱۱). Kinds of Persian prose, Tehran: *samt*. [in Persian]
- Sangari, M. (۴۰۰۴). poetic prose, Tehran: *LowheZarrin*. [in Persian]
- ShafieiKadkani, M. (۲۱۱۲). Imagination in Persian poetry, third printing, Tehran: *Agah Publications*.
- Shamisa, S. (۳۳۳۳). Expression and meanings, third printing. Tehran: *ferdows publication*. (in Persian)
- Tak, S. Kandemir, A. (۲۰۱۵). Effects of Creative Writing Activities on Students Achievement in Writing, Writing Dispositions and Attitude to English, *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, ۱۴۴(۵۱۱۵) ۶۶۳۵-۶۶۲۲.
- Qasempour Moghadam, H. (۲۱۱۷). Persian writing, sixth Elementary School, *third printing Tehran*: Offset. (in Persian)
- Widdowson, H.G. (۶۹۹۶). Teaching language as cummunication, New York: *Oxford university press*.
- Zandi, Bahman. (۰۱۱۰). Method of teaching Persian language in primary school, ۱۵th printing, Tehran: *Samt*. (in Persian)
- Zolfaghari, H. (۸۰۰۸). Book Writing Work (۱), Tehran: *Asatir*. [in Persian]
- Zolfaghari, H. (۸۰۰۸). Book Writing Work (۲), Tehran: *Asatir*. [in Persian]
- Zolfaghari, H. (۸۰۰۸). Book Writing Work (۳), Tehran: *Asatir*. [in Persian]